

ИНОВАТИВНА ИНТЕГРАТИВНА НАСТАВА У ШКОЛАМА ПРИМЕР ДОБРЕ ПРАКСЕ

СНЕЖАНА ВЕЉКОВИЋ

*О.Ш. “19. октобар“ Маршић, Крагујевац,
подручно одељење у Доњим Комарицама
E-mail: sneki.jag@hotmail.com*

Резиме: Интегративна настава је појам којим се означава повезивање суштинских елемената наставе у складну целину да би ученици формирали јединствен поглед на свет.

Рад је одржан на наставном двочасу и настава је обogaћена новитетима: астроном у настави, примена информационих технологија и ликовно изражавање ученика.

Циљ рада је да се ученицима који у школи немају интернет прикажу могућности информационих технологија са стручним објашњењима како би знања из различитих области повезали са животном стварношћу ученика.

Истакнуто место је дато астроному аматеру Драгану Радмиловићу, председнику Савеза астронома аматера Србије. Непосредан контакт и могућност дискусије повећава квалитет наставе.

У раду је коришћен аналитичко синтетички метод.

Кључне речи: Интегративна настава, настава астрономије, иновативна настава

1.

Комбинована одељења су још увек стварност наше школе. Организација рада заснована је на смени директног и индиректног рада. Сви облици наставног рада у комбинованим одељењима су применљиви. Ако постоје услови, потребно је што чешће да ученици раде у групама. Интегративна настава је погодан модел наставе за примену у комбинованим одељењима. Иако је рад у овим одељењима тежак и захтева велику припрему учитеља, иновације се морају примењивати и у њима.

Комбинована одељења су стварност наше савремене школе. Иако постоји тенденција у новој реформисаној школи да се она угасе, оваква одељења и данас постоје и рад у њима за учитеље није ни једноставан ни лак.

Комбинована одељења егзистирају у мањим сеоским срединама, где је недовољан број ученика за формирање чистих одељења. Иако смо у Интернет ери добро снабдевени информацијама, о раду у комбинованом одељењу оне и даље мањају. Неки аутори говоре о предностима рада у овим одељењима па ту као чињенице наводе да рад са малим бројем ученика пружа већу могућност за индивидуализован рад чиме се стварају добри услови за поштовање индивидуалних разлика сваког ученика, за развијање његових способности, за напредовање према индивидуалном темпу и склоностима. Наводе и то да се ученици у комбинованим одељењима више оспособљавају за самообразовање од ученика у чистим одељењима, да је комбиновано одељење боља средина за социјализацију, да смена директног и индиректног рада на којој се заснива рад у комбинованим одељењима доприноси динамичнијем и разноврснијем наставном процесу. Међутим, то говоре теоретичари. Сигурна сам да се направи анкета са практичарима, веома мали проценат би се сложио са оваквим мишљењем, и да могу да бирају, учитељи би увек одабрали рад у чистом одељењу. Истраживања су показала да је и успех ученика који дођу у 5. разред из комбинованих одељења знатно лошији од успеха ученика који долазе из чистих одељења.

Разлози за то су бројни:

- Организација рада у комбинованим одељењима веома је сложена због реализације два и више програма истовремено;
- У комбинованим одељењима недостаје директан рад са ученицима;
- На учитељском факултету студенти врло мало уче о комбинованим одељењима тако да имају мало предзнање;
- Литература везана за рад у комбинованим одељењима и даље је оскудна.
- Програми стручног усавршавања на ову тему такође су малобројни.

Некако је и неписано правило да су школе у којима се ради у комбинованим одељењима слабо опремљене наставним средствима. Углавном се акценат у опремању ставља на матичне и веће школе. Шта преостаје учитељима? Једино да се међусобно повезују, да раде тимски, да размењују искуства.

ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА У КОМБИНОВАНОМ ОДЕЉЕЊУ

Рад у комбинованом одељењу планира се на смени *директног и индиректног рада*. Да би се то постигло неопходна је добра припрема учитеља. Час у комбинованом одељењу тешко може бити испланиран да има уводни, главни и завршни део.

За овакав рад потребно је пуно *додатног наставног материјала* у виду наставних листића, графофолија, плаката, радних листова, а у новије време и Power Point презентација уколико школа има одговарајућа техничка помагала (што је редак случај у малим школама али није искључено). Позната ствар је да ученици не раде истим темпом и да не могу имати једнообразне задатке У том случају учитељ треба да има припремљене и *додатне задатке*. Све ово

говори у прилог томе да је најважнија добра припрема учитеља за час, а њена израда је прилично сложена.

Важна ствар је и да се води рачуна да се ученици *равномерно оптерете* тако да нема "празног хода" јер у оваквим условима рада сваки минут је драгоцен. Треба водити рачуна и о томе да директна настава дуже траје у млађем разреду због мањег обима знања, да се грешке које су настале у самосталном раду одмах отклоне, да сви ученици добију тачан одговор јер се на тај начин васпитавају тачности и одговорности у раду.

ИНТЕГРАТИВНА НАСТАВА-ИНОВАЦИЈА У КОМБИНОВАНИМ ОДЕЉЕЊИМА

Иако смо сви свесни тежине рада у комбинованим одељењима, то опет не подразумева да у њима не треба примењивати иновативне моделе рада. Напротив, као и у чистим одељењима и ту треба иновирати и унапредити наставну праксу. Интегративна настава је погодан и прилагодљив модел за примену у комбинованом одељењу

Интегративна настава има мноштво синонима као ни један други дидактички појам. У литератури је налазимо под називима: Целовитост наставе, Концентрација наставе, Корелација наставе, Скупна настава, Комплексни систем... Сваки од ових термина има и своју дефиницију.

Интегративна настава је појам којим се означава повезивање суштинских елемената наставе у складну целину да би ученици формирали јединствен поглед на свет.

Подразумева комплексна истраживања знања из различитих области о питањима из животне стварности ученика.

То је повезивање сродних садржаја из различитих предмета, а сврха јој је да се настава учини **ефикаснијом, рационалнијом и економичнијом**.

Интегративна настава представља припрему за примену знања у новим ситуацијама- трансфер знања применом нових мисаоних модела.

Интегративна настава може се овако приказати: једна тема, различит узраст ученика, различити предмети који се сливају у одабрану тему

Циљ савременог образовања је да се знања из различитих области тј. наставних предмета повежу – интегришу где и кад год је то могуће, јер то доприноси целовитијем сагледавању и формирању комплетније слике код ученика, а знања стечена на тај начин су квалитетнија и трајнија. Сем тога интегративном наставом се превазилазе и слабости традиционалне наставе и фронталног облика рада.

КОРЕЛАТИВНО ПОВЕЗИВАЊЕ ГРАДИВА КАО ТЕНДЕНЦИЈА САВРЕМЕНЕ ШКОЛЕ

Како је у питању рад са ученицима сва четири разреда односно комбиновано одељење 1. и 3. разреда, определила сам се за **делимичну интеграцију** (интегришу се сродни садржаји, а тема је свима иста).

Новина у настави је да часу присуствује, едукује, и на интересантан и оптимално примерен и разумљив начин буде стручно лице. Овом часу је део тима био Драган Радмиловић, председник Савеза астронома аматера Србије.

Коришћењем савремених информационих технологија доступност информација, слика и прилагођених цртаних филмова едукативног карактера омогућава се и ученицима у малим сеоским школама да сазнају и науче на интересантнији начин.

Цртани филм који је коришћен је на енглеском језику а ученици су добијали информације повремено на српском језику, да би могли сви да прате.

PowerPoint презентација примерена је и разумљива и за једне и за друге (једни ће усвајати нова, а други проширивати постојећа знања); са бројним сликама и занимљивостима. Иако презентовање подразумева фронтални облик рада, инсистирати на интеракцији учитељ/астроном -ученик односно укључивање ученика да самоиницијативно питају. Кроз примену интегративне наставе подстиче се развијање креативности и функционалних знања ученика, али и стварање интердисциплинарних веза у изградњи појмова као предуслова за стицање трајног знања.

2.

22.04.2013. год. у 10 ч у Доњим Комарицама Одржан је час у комбинацији 1. 2. и 3. разред и предшколска група.

Корелацијско-интеграцијско планирање и тимски приступ рада
обележавање

Дана планете * ПРЕЗЕНТАЦИЈА

На часу су били ученици подручног одељења из Доњих Комарица и гост Драган Радмиловић астроном аматер.

1. разред Ликовна култура

Наставна јединица: Покретне слике – филм: „Школски биоскоп“ обрада

1. разред Свет око нас

Наставна јединица: Оријентација у простору –карактеристични објекти-обрада

3. разред Чуvari природе

Наставна јединица: Заштита животне средине „Дан планете“ разговор са астрономом -обрада

3. разред Ликовна култура

Наставна јединица: Плакат по слободном избору ученика –реклама за цртани филм, реклама за (Дан планете) ...

Предшколска група Ликовна култура

Наставна јединица: Пут маште и стварности -замишљања

Место одржавања часа: учионица са компјутером и видео бимом

Савремени приступ настави: интегративна, корелативна настава, презентација у настави

Наставу реализују учитељи: Снежана Вељковић и Владан Јаковљевић;
гост Драган Радмиловић астроном аматер.

НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ ОБЈЕДИЊЕНЕ У ЗАЈЕДНИЧКИ ЧАС

ПРЕДМЕТ:	Чувари природе 3. разред
НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:	Заштита животне средине „Дан планете“ разговор са астрономом
ТИП ЧАСА:	обрада
ПРЕДМЕТ:	Ликовна култура 3. разред
НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:	Плакат по слободном избору ученика – реклама за цртани филм, реклама за (Дан планете) ...
ТИП ЧАСА:	утврђивање, обрада
ПРЕДМЕТ:	Свет око нас 1. разред
НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:	Оријентација у простору – карактеристични објекти
ТИП ЧАСА:	Обрада
ПРЕДМЕТ:	Ликовна култура 1.разред
НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА:	Покретне слике – филм: „Школски биоскоп“
ТИП ЧАСА:	Обрада

ТОК ДВО-ЧАСА

Активност:

Водим краћи разговор са ученицима 3. разреда о томе шта су научили на часовима: одређивање страна света према Сунцу и на географској карти. Одређивање страна света у природи када нема Сунца. Начини оријентисања у селу и граду према карактеристичним објектима. Поновити са ученицима како се оријентисати у природи према карактеристичним објектима/природним ресурсима. Ученици првог разреда слушају и по могућству и они учествују у овој активности јер је за њих то нова наставна јединица. Имамо и госте на часу а то је предшколска припремна група и колега као и астроном аматер.

Активност:

Упознати ученике са појмом астрономија. Ученицима истаћи редослед данашњег часа:

Данас ћемо упознати астронома аматера и он ће нам причати и показати неколико филмова.

1. Пошто учите енглески језик имаћете прилику да погледате анимирани филм под називом Солар систем;

2. Испричаће вам зашто је важан данашњи дан;

3. Показати документарни филм „Спектакуларни снимак планете Земље из свемира“ – YouTube (NASA)

4. Објаснити како функционише тимски рад на спуштању ровера на Марс.

5. Затим ћете имати ликовно представљање – Шта вам је највише било интересантно?

Активност:

Ученицима представљам председника астронома аматера Србије Драган Радмиловић. Он објашњава разлику између астронома истраживача и аматера.

Астрономи посматрају небо много година, али у последње време могу да користе техничка средства –роботе који могу да буду на различитим местима, па и ван наше планете Земље. Да би ученици сазнали где се креће Земља, али и ко се креће космосом приказује анимирани филм: “Solar System for Kids – Lesson” -www.makemegenius.com, one of the best Indian Education website – YouTube. Његова је техничка подршка (лап топ) што је за ученике новост у настави. Ученицима повремено објашњава шта јунаци говоре; пошто је на енглеском језику.

Активност:

После овог филма објашњава важност “Дана планете земље“ помоћу презентације специјално урађене за ту прилику.

Активност:

Да би ученици доживели земљу из космоса погледаће „Спектакуларни снимак планете Земље из свемира“ – YouTube. Да би схватили како функционише тимски рад и комуникација на оваквим пројектима погледаће један делић документарног материјала из NASA: (179) Facebook.fiv

CURIOSITY HAS LANDED

JET PROPULSION LABORATORY * August5, 2012. 10:23pm

California Institute of Tehnology

Активност:

Повезати приказивање филмова у различитим условима са терминима: биоскоп и кућни биоскоп. Објаснити постојање више врста филмова: анимирани, играни, документарни.

Следи разговор између учитеља и ученика: Шта вам се данас највише допало? Зашто?

Задатак ученика 1. разреда би био да нацртају неколико кадрова филма. Цртају на папиру из блока, графитном оловком и дрвеним бојама. Задатак ученика 3. разреда би био да напишу за плакат / рекламу за Дан планете.

Активност:

Естетска процена радова (извештавање) садржи и анализу садржаја који је приказан, фигуре у простору и времену. Похвалити ученике за маштовитост и креацију. Поставити радове на видном месту у школи-Паноу.

Ученици су упознали различите видове комуникационих могућности на планети; повезаће оријентацију у учионици са оријентацијом у месту тј. Свмиру.

1. Погледали су анимирани филм под називом Solar System for Kids - Lesson ¹

2. Испричана је важност данашњег дана;

3. Показан документарни филм Spektakularni snimak planete Zemlje iz svemira – YouTube 4. Објаснио како функционише тимски рад на спуштању ровера на Марс. ²

5. Имали су ликовно представљање –Шта вам је највише било интересантно? И израду плаката за „Дан планете“ 22.04.2013. год.

Разноврсност информација коришћење информационих технологија и корелација предмета омогућава да ученици имају лакши приступ информацијама и доживљавање –симулирање важних тренутака у историји човечанства.

3.

Министарство трговине и телекомуникације расписује 3. Конкурс „Дигитални час 2012-2013.“ www.digitalnaskola.rs/cas

Лево слика из Клуба посланика у Београду где је прво евидентиран долазак.
Десно Похвалнице Министарства трговине и телекомуникација.

**Министарство трговине и телекомуникације на конкурс
„Дигитални час 2012-2013.“ www.digitalnaskola.rs/cas
објавило је у категорији : ПРИРОДНЕ НАУКЕ**

21- „Воде“ обележавање Дана вода дипл учитељ Снежана Вељковић

35- Дан планете - Разговор са астрономом“ Тим: СААС / Драган Радмиловић, председник Савеза и дипл учитељ Снежана Вељковић

¹ www.makemegenius.com, one of the best Indian Education website – YouTube

² 179) Facebook.fiv CURIOSITY HAS LANDED JET PROPULSION LABARATORY * August 5, 2012. 10:23pm California Institute of Tehnology

*поређани по азбучном реду и дата је похвала за учешће у конкурс у примени ИКТ у настави.

Час се налази у бази наставних часова на наведеном линку. Доступан је свима који су заинтересовани да погледају.

Обавештење и фотографије о овој настави можете наћи и на сајту Савеза ако следите линк

<http://saasr.org/dan-planete-zemlje-obezezen-u-os-19-oktobar-u-donijim-komaricama/>

Допунска литература

- Дивљан, Сретко: 2000, *Подстицање и развијање ликовног стваралаштва ученика*, Учитељски факултет у Јагодини.
- Жежељ-Ралић, Р.: 2011, *Приручник за учитеље уз уџбенички комплет*, природа и друштво за трећи разред основне школе, Издавачка кућа *Klett*, Београд.
- Жежељ-Ралић, Р.: 2011, *Природа и друштво 3*, уџбеник за трећи разред основне школе, Издавачка кућа *Klett*, Београд.
- Жежељ-Ралић, Радмила: 2011, *Игра речи*, читанка за први разред основне школе, Издавачка кућа *Klett*, Београд, стр. 75.
- Како деца могу спасити Земљу*, Група америчких аутора, ЦИП Каталогизација у публикацији, Народна библиотека Србије, Београд 1994.
- Оријентациони распоред васпитно-образовног рада са дидактичко-методичким упутством*, за трећи разред основне школе, Београд, 1992.
- Филиповић, Сања: 2010, *Приручник за учитеље уз радни уџбеник „Свет у мојим рукама“*, ликовна култура за први разред основне школе, Издавачка кућа *Klett*, Београд, стр. 27-28.
- Филиповић, Сања: 2011, *Свет у мојим рукама*, ликовна култура за први разред основне школе, Издавачка кућа *Klett*, Београд.

NASA: (179) Facebook.fiv, CURIOSITY HAS LANDED , JET PROPULSION LABORATORY, August 5, 2012. 10:23pm, California Institute of Tehnology. Са интернета: анимирани филм под називом „Solar System for Kids“ -Lesson „Спектакуларни снимак планете Земље из свемира“ – YouTube (NASA). www.makemegenius.com, one of the best Indian Education website – YouTube

INNOVATIVE INTERGATIVE TEACHING AT SCHOOLS

Good practice example

Integrative learning is a term used to indicate the connection of the essential elements of teaching in a harmonious whole so that students can have a unique view of the world.

The presentation took place in the double class and teaching was enriched by innovations: an astronomer in the classroom, the use of information technology and students' presentation in the artistic way.

The aim of this paper is to show the possibilities of information technology to the students who do not have the internet in their school and to give them an expert's explanations in order to connect various knowledge to their living reality.

Amateur astronomer Radmilović Dragan, chairman of the Amateur Astronomer Association of Serbia took the prominent place. Direct contact and discussion time increasing the quality of teaching.

The analytic synthetic method was used in this paper.

Key words: Integrative education, Education of Astronomy, Inovative education